

1. Наречја, изговори, дијалекат

1. Наведи три наречја везана за српско-хрватску језичку заједницу.
_____ и _____

2. Ком наречју припада српски језик? _____

3. Повежи развој старословенске односно-упитне заменице са одговарајућим називом наречја:

чакавско наречје	кај
штокавско наречје	што (шта)
кајкавско наречје	ча

4. Допиши називе наречја према рефлексу (развоју, замени) старословенске упитно-односне заменице:

шта (што) : _____ наречје;

ча : _____ наречје;

кај : _____ наречје.

5. Изговори су везани за замену старословенског гласа _____.

6. Допуни следећу тврдњу одговарајућим лингвистичким терминима:

За замену старословенског гласа јат везујемо термин _____,

а за замену старословенске односно-упитне заменице везујемо називе _____.

7. Који изговори постоје у српском језику? _____,

_____ и _____.

8. Који изговори су у основици српског књижевног језика?

_____ и _____.

9. Наведи изговор који није у основици српског књижевног језика.
_____.

10. Следеће речи написане су екавским изговором. Напиши како би гласили њихови ијекавски ликови:

река: _____; месец: _____; вечност: _____;

звезда: _____; дете: _____; венац: _____;

медвед: _____; песма: _____; ветар: _____.

11. Напиши Т поред тачне тврдње, Н поред нетачне:

а) Начелно је правило да се кратко е настало од јат у ијекавским изговорима мења у ије _____.

б) Начелно је правило да се дуго е настало од јат у ијекавским изговорима мења у ије _____.

в) Начелно је правило да се е настало од јат иза о (настало преласком л у о), ј и љ мења у и _____.

г) Гласови т и д се јотују испред групе је настале рефлексом јата _____.

12. Подвуци у следећем низу ијекавских речи оне које су неправилно написане: љепота, лијепота, хтјети, хтијети, шћети, ђед, дјед, сњегови, снјијегови, хљеб

13. У ијекавском изговору дозвољено је јотовање гласова _____ и _____, а није дозвољено јотовање _____ и _____.
14. Напиши ијекавске ликове следећих речи:
 цео _____, грејати _____,
 врати _____, белег _____.
- У овим примерима замена јат: а) остаје е б) даје и в) даје је
 (Заокружи слово испред тачног одговора.)
15. Следећу реченицу напиши правилно ијекавским изговором:
Време је да заневамо најлепше што можемо.
-
16. Напиши како би именица девојка гласила:
 а) у некњижевном ијекавском облику _____,
 б) у књижевном ијекавском облику _____.
17. Поред тачне тврдње напиши Т, поред нетачне Н:
 а) Замена старословенског гласа јат је у српском језику екавска, ијекавска и икавска _____;
 б) Само екавски изговор је у основици српског књижевног језика. _____;
 в) У српском књижевном језику постоје штокавско, кајкавско и чакавско наречје. _____.
18. Подвуци наречје које одговара српском језику: штокавско, кајкавско, чакавско.
19. Дијалекти су:
 а) локални говори у оквиру једног језика од којих се један или више могу узети за основицу књижевног језика,
 б) говори одређених друштвених група (омладина, професионалци, ђаци, студенти),
 в) неправилни говори који се јављају обично на периферијама држава.
 (Заокружи слово испред тачног одговора.)
20. У српском језику дијалекти су подељени:
 а) према рефлексу старословенског гласа јат,
 б) према распрострањености,
 в) према развоју акцентуације и деклинационог система,
 г) према развоју лексике (присуство турцизама, русизама, архаизама).
 (Заокружи слово испред тачног одговора.)
21. Према рефлексу гласа јат, дијалекти су подељени на _____ и _____.
22. Према развоју акцентуације и деклинације дијалекти су подељени на _____ и _____.
23. Млађи дијалекти називају се и _____.
24. Српски дијалекти подељени су на екавске и ијекавске према:
 а) развоју деклинације и акцената,
 б) замени јата,
 в) лексичи
 (заокружи слово испред тачног одговора)
25. Напиши имена дијалеката према наведеним особинама.
- 26.

Издавачки центар

млађи српавски	
старији српавски	
млађи славски	
старији славски	

27. Наведи славски дијалекат српског језика који има седам падежа и четири акцента.
28. Напомини који је најраспрострањенији дијалекат српског језика.

29. Наведи који дијалекат је Вук Караџић изабрао за основицу српског књижевног језика на Бечком књижевном договору?

30. Напомини ком дијалекту би могли принасти ликови речи *женѐ, оводѐ*, с обзиром на положај јата и место силазног акцента.

31. Старели изговор и наречје дијалеката у табели.

дијалекат	изговор	наречје
источнохерцеговачки		
зетско-рански (зетско-јужносанџачки)		
косовско-ресавски		
призренско-тимочки		
шумадијско-војвођански		

32. Наведи који дијалекти су у основици српског стандардног језика?

33. Наведи ирсавакски дијалекат са старом акцентуацијом.

34. Подвузни дијалекат који не припада групи: источнохерцеговачки, косовско-ресавски, призренско-тимочки, шумадијско-војвођански

35. Којим дијалектом је писао Вук први српски речник?

36. Како је глагол **терати** гласно:

- а) до 1852.
- б) после 1852.

37. Довуни реченицу: Примери *ливѐда* и *лопѐта* припадају дијалектима са

- а) новоштокавском акцентуацијом,
- б) старом акцентуацијом.

(Заокружи слово испред тачног одговора.)

38. Препознај дијалекте којима су написани следећи одломци из приповедака Стевана Сремца:

а) Писују у књиге како да се попраји кад се поквари! Море, мен се салте не мрзи да се мајем, па ако сам си ја човек прос', па да ти ја убаво напишем како се праји туршија, ем добра"

б) Знам да ће пући од једа госпоја Сида кад само види како је добар мој квасац! Па керн-штрудла лепо нарасла, па мекана к'о душа. Гледај само како је одскочила к'о федери у канабету! Једна лепота! - Боже, боже, чисто бих сама однела, само да је видим какво ће лице да направи кад је види!